

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
REPORTS DE LA RECERCA A CATALUNYA
2003-2009
Economia

Report elaborat per Antoni Serra i Ramoneda

Aquest estudi ha comptat amb el suport i la col·laboració de la Generalitat de Catalunya, i ha estat realitzat sota la direcció i cura de la Secretaria Científica i de l'Observatori de la Recerca de l'IEC.

© 2014, Institut d'Estudis Catalans
Carrer del Carme, 47. 08001 Barcelona

Primera edició: octubre del 2014

Text revisat lingüísticament per la Unitat de Correcció del Servei Editorial de l'IEC

ISBN: 978-84-9965-201-6

DOI: 10.2436/15.0110.16.5

Aquesta obra és d'ús lliure, però està sotmesa a les condicions de la llicència pública de *Creative Commons*. Es pot reproduir, distribuir i comunicar l'obra sempre que se'n reconegui l'autoria i l'entitat que la publica i no se'n faci un ús comercial ni cap obra derivada. Es pot trobar una còpia completa dels termes d'aquesta llicència a l'adreça: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/deed.ca>.

Sumari

Abreviacions.....	4
Resum.....	6
PREÀMBUL	7
1. ELS RECURSOS HUMANS	7
1.1. Les universitats públiques.....	9
1.2. Els centres de recerca de titularitat pública	11
1.3. Les universitats semipúbliques i privades.....	13
2. ELS RECURSOS PRESSUPOSTARIS	17
2.1. Els grups de recerca consolidats	17
2.2. Beques i subvencions per a la contractació d'investigadors.....	20
2.3. Beques per a la formació de personal investigador i docent.....	24
3. LES SUBVENCIONS TOTALS	27
3.1. Projectes d'investigació fonamental no orientada (2003-2009).....	33
4. LA INTENSITAT DE LA RECERCA.....	33
5. TESIS DOCTORALS	36
6. LA MESURA DE L'OUTPUT.....	37
7. UNA COMPARACIÓ ENTRE CATALUNYA I MADRID.....	43

Abreviacions

AIAQS	Agència d'Informació, Avaluació i Qualitat en Salut
ANECA	Agència Nacional d'Avaluació de la Qualitat i Acreditació
AQU	Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya
BBVA	Banco Bilbao Vizcaya Argentaria
BGSE	Barcelona Graduate School of Economics
CEMFI	Centre d'Estudis Monetaris i Financers
CEPR	Centre for Economic Policy Research
CEU	catedràtic/a d'escola universitària
CNEAI	Comissió Nacional Avaluadora de l'Activitat Investigadora
CNMV	Comissió Nacional del Mercat de Valors
CREDA	Centre de Recerca en Economia i Desenvolupament Agroalimentari
CREI	Centre de Recerca en Economia Internacional
CSIC	Consell Superior d'Investigacions Científiques
CU	catedràtic/a d'universitat
EADA	Escola d'Alta Direcció i Administració
EDP	equivalència a dedicació plena
ESADE	Escola Superior d'Administració i Direcció d'Empreses
FEDEA	Fundació d'Estudis d'Economia Aplicada
FI	formació de personal investigador
FPI	formació del personal investigador
FPU	formació del professorat universitari
IAE	Institut d'Anàlisi Econòmica
ICREA	Institució Catalana de Recerca i Estudis Avançats
IDESCAT	Institut d'Estadística de Catalunya
IE	Institut d'Empresa
IEC	Institut d'Estudis Catalans
IEF	Institut d'Estudis Fiscals
IESE	Institut d'Estudis Superiors de l'Empresa
IMDEA	Institut Madrileny d'Estudis Avançats
IMIM	Institut Hospital del Mar d'Investigacions Mèdiques
IQS	Institut Químic de Sarrià
IRTA	Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentària
JCR	<i>Journal Citation Report</i>
OR-IEC	Observatori de la Recerca de l'Institut d'Estudis Catalans

SCI	<i>Science Citation Index</i>
SSCI	<i>Social Science Citation Index</i>
SUR	Secretaria d'Universitats i Recerca
TEU	titular d'escola universitària
TU	titular d'universitat
UAB	Universitat Autònoma de Barcelona
UAH	Universitat d'Alcalá de Henares
UAM	Universitat Autònoma de Madrid
UAO CEU	Universitat Abat Oliba CEU
UB	Universitat de Barcelona
UC3M	Universitat Carlos III de Madrid
UCM	Universitat Complutense de Madrid
UdG	Universitat de Girona
UdL	Universitat de Lleida
UEM	Universitat Europea de Madrid
UIC	Universitat Internacional de Catalunya
UNAV	Universitat de Navarra
UNED	Universitat Nacional d'Educació a Distància
UNeix	sistema d'informació d'universitats i recerca de Catalunya
UOC	Universitat Oberta de Catalunya
UPC	Universitat Politècnica de Catalunya
UPCO	Universitat Pontificia Comillas
UPF	Universitat Pompeu Fabra
UPM	Universitat Politècnica de Madrid
URJC	Universitat Rey Juan Carlos
URL	Universitat Ramon Llull
URV	Universitat Rovira i Virgili
USP	Universitat San Pablo - CEU
UVic	Universitat de Vic

Resum

S'analitzen els recursos humans que es dediquen al conreu de l'economia com a mesura cabdal per conèixer el potencial de recerca d'aquesta disciplina a Catalunya. S'estudien els recursos pressupostaris fent esment dels grups de recerca consolidats, les beques i subvencions per a la contractació d'investigadors i les beques per a la formació de personal investigador i docent. A més, s'examinen altres fonts privades i públiques, nacionals i estrangeres, potencials de recursos financers a les quals les universitats acudeixen per a les seves activitats de recerca. S'inclouen les tesis doctorals llegides a les universitats públiques catalanes. Es du a terme una anàlisi quantitativa i qualitativa de les revistes dedicades a l'economia. Finalment, es comparen les dades bibliomètriques catalanes amb la recerca en aquest àmbit a Madrid.

PREÀMBUL

Sens dubte, d'ençà que l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) va endegar els *Reports de la recerca a Catalunya*, la transparència del món universitari i de les entitats de recerca ha augmentat sensiblement al nostre país. En aquesta millora, hi ha exercit un paper important la Generalitat de Catalunya, especialment gràcies al sistema d'informació d'universitats i recerca de Catalunya (UNeix), el mateix IEC i el seu eficient Observatori de la Recerca (OR-IEC), però també la consciència de totes les entitats públiques i privades implicades, com ara les universitats i els centres de recerca, de què presten un servei al país que només guanyarà en eficiència si la societat disposa de la màxima informació sobre el seu funcionament. Nogensmenys, encara resta camí per transitar. A l'hora d'examinar l'evolució de la recerca en economia, i possiblement també en altres camps, en el període 2003-2009 hom troba dificultats per construir-ne una imatge fidel i minuciosa. Aquest fet obliga a compromisos i heterodòxies, com ara no respectar estrictament els límits temporals imposats. Però sembla millor aprofitar al màxim la informació disponible per reconstruir, encara que de manera imperfecta, la història que imposar-se unes restriccions excessivament puristes. De tota manera, tot és opinable, però, evidentment, els errors i mancances que aquest report contingui només són imputables a l'autor, que ha intentat ser equànim i imparcial.

1. ELS RECURSOS HUMANS

Per mesurar el potencial de recerca en economia de Catalunya, és cabdal conèixer el nombre i les capacitats de les persones que es dediquen al conreu d'aquesta disciplina. Els altres *inputs*, com ara les bases de dades, les biblioteques especialitzades o els mitjans informàtics, tot i ser importants, hi tenen un paper secundari, a diferència del que succeeix en les ciències experimentals, que requereixen laboratoris i instal·lacions complexos, i a vegades costosos, per dur a terme la recerca.

La majoria dels economistes que investiguen formen part de les plantilles de les universitats públiques i privades, siguin dels departaments que conreen la disciplina, on la docència té un pes important, o dels instituts especialitzats, on aquesta té un paper marginal. Hi ha també algunes entitats, com ara bancs, cambres de comerç i organitzacions empresarials i sindicals, que compten amb professionals que dediquen

part de la jornada laboral o la totalitat a la recerca, sobretot de caràcter aplicat. Però, al nostre país, la seva presència és reduïda i de difícil detecció, raons que ens porten a deixar-les al marge en aquest recompte.

Les universitats amb presència a Catalunya que compten amb especialistes en economia susceptibles de dedicar-se a la recerca són tretze: per ordre cronològic de constitució, set de públiques (Universitat Autònoma de Barcelona [UAB], Universitat de Barcelona [UB], Universitat Politècnica de Catalunya [UPC], Universitat de Girona [UdG], Universitat de Lleida [UdL], Universitat Pompeu Fabra [UPF] i Universitat Rovira i Virgili [URV]), dues de semipúbliques (Universitat Oberta de Catalunya [UOC] i Universitat de Vic [UVic]) i quatre de privades (Universitat de Navarra [UNAV],¹ Universitat Ramon Llull [URL], Universitat Internacional de Catalunya [UIC] i Universitat Abat Oliba CEU [UAO CEU]). Totes ofereixen estudis relacionats amb l'economia. A més, la UAB participa, en associació amb el Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC), en l'Institut d'Anàlisi Econòmica (IAE); la UPF, en col·laboració amb la Generalitat, en el Centre de Recerca en Economia Internacional (CREI), i la UPC, conjuntament amb l'Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentària (IRTA), està concertada en el Centre de Recerca en Economia i Desenvolupament Agroalimentari (CREDA). Totes tres organitzacions tenen la recerca com a principal i gairebé exclusiva tasca. Totes les facultats, escoles i instituts existien el 2003, data inicial del període pres en consideració en aquest treball.²

1. La UNAV té la seu a Pamplona, però a Barcelona hi té l'Institut d'Estudis Superiors de l'Empresa (IESE). A partir d'ara utilitzarem aquesta sigla per fer referència al centre que la UNAV té a la capital catalana.

2. Pot sobtar l'absència de la Barcelona Graduate School of Economics (BGSE), que començà a funcionar l'any 2006. Però aquesta entitat no disposa de personal docent i investigador propi. La gran majoria dels seus professors pertanyen a alguna de les universitats esmentades.

1.1. *Les universitats públiques*

Comencem pel professorat de les set universitats públiques, deixant ara de banda l'IAE, el CREI i el CREDA. Són vuit les àrees de coneixement³ oficialment definides que apleguen el professorat susceptible de dur a terme activitats de recerca en economia. En conjunt, el nombre total de persones que integren llurs plantilles es manté pràcticament constant, car de 1.296, l'any acadèmic 2002-2003, se salta a 1.352, el curs 2009-2010, el que representa un increment relatiu de només un 4,4 %. Per contra, si dividim el professorat en dues categories, incloent dins la primera les figures de les quals se suposa que, a més de la docència, han de dedicar-se a la recerca,⁴ comprovem que el curs acadèmic 2002-2003 representaven el 34,33 %, participació que s'incrementa fins al 38,53 % el curs 2009-2010, gràcies sobretot a la reforma legal introduïda que crea les figures de lector i agregat, a més de la utilització més freqüent de la de visitant. Aquests canvis, però, varien considerablement segons les àrees de coneixement i les universitats, com es comprova en les taules 1 i 2.

TAULA 1
Percentatge de professors de la primera categoria el curs 2009-2010 per àrees de coneixement

<i>Comercialització</i>	<i>Economia aplicada</i>	<i>Economia financera i comptabilitat</i>	<i>Fonaments d'economia</i>	<i>Història econòmica</i>	<i>Mètodes quantitativus</i>	<i>Organització d'empreses</i>
31,34 %	49,7 %	30,25 %	56,2 %	61,64 %	47,05 %	24,86 %

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Observatori de la Recerca de l'Institut d'Estudis Catalans (OR-IEC).

3. Les àrees de coneixement oficialment definides tenen un origen purament burocràtic, sense cap significat científic. Nogensmenys, moltes universitats hi basen les seves estadístiques de professorat i recerca, raó que porta a la seva utilització en aquest report. Són les següents: comercialització, economia aplicada, economia financera i comptabilitat, fonaments d'economia, història econòmica, economia social i agrària, mètodes quantitativus i organització d'empreses.

4. Són els catedràtics i els titulars d'universitat (CU i TU), els catedràtics d'escola universitària (CEU), els lectors, els agregats i els visitants.

5. Per la seva reduïda importància quantitativa, hom ha inclòs dintre de l'economia aplicada l'àrea d'economia social i agrària.

TAULA 2
Percentatge de professors de la primera categoria el curs 2009-2010 per universitats

<i>UAB</i>	<i>UB</i>	<i>UdG</i>	<i>UdL</i>	<i>UPC</i>	<i>UPF</i>	<i>URV</i>
49,4 %	49,55 %	30,62 %	41,3 %	22,08 %	26,24 %	35,71 %

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'OR-IEC.

És evident que el pes dels professors titulars d'escola universitària i dels associats és molt més considerable en els departaments d'estudis empresarials que no pas en els de contingut més teòric o especulatiu, com són els de fonaments d'economia i història econòmica.

Les universitats més antigues, i, per tant, més consolidades, mostren un pes més gran de la primera categoria, i probablement també l'edat mitjana del seu professorat deu ser més elevada. L'excepció és la UPC, però cal recordar que, pràcticament, només té professors pertanyents a l'àrea d'organització d'empreses, que es nodreix sobretot de professors associats.

Convé recordar que, entre les universitats públiques, n'hi ha que empen l'aplicació GREC, posada a punt per la UB, per informar sobre llurs activitats de recerca. Les dades corresponents al curs 2011-2012 donen també una indicació sobre el potencial humà de què disposen per dur a terme activitats de recerca. Les dades es poden consultar en la taula 3.

TAULA 3
Nombre de professors dedicats a la recerca en economia

<i>Universitat</i>	<i>CU</i>	<i>TU</i>	<i>CU</i>	<i>TEU</i>	<i>Contractats</i>	<i>Invitats i Externs</i>	<i>Becaris</i>	<i>Total</i>	<i>EDP</i>
UB	48	146	16	82	316	4	50	662	510
UdG*	3	21	1	11	92	22	3	153	98,5
UdL	6	13	—	8	30	—	1	58	47
URV	8	31	—	28	130	—	—	197	174

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'OR-IEC.

* Inclou l'Institut Superior d'Estudis Turístics.

EDP: equivalència a dedicació plena

1.2. *Els centres de recerca de titularitat pública*

— Institut d'Anàlisi Econòmica: dintre de l'apartat de les entitats públiques dedicades a la recerca, hi figura en primer lloc per ordre cronològic aquest Institut, dependent del CSIC, que ho fa de manera exclusiva. La sèrie de les seves memòries anuals fa palès un enfortiment en el període estudiat, tant pel que fa als professors que hi col·laboren com a la producció investigadora. Des del primer punt de vista, la seva plantilla mostra una clara millora quantitativa, com es dedueix de les xifres adjuntes (taula 4), però alhora una composició cada cop més internacional, si s'ha de jutjar pels cognoms dels qui hi treballen, i més estable, atès l'increment del professorat propi, senyal evident d'una consolidació de la institució.

TAULA 4
Plantilla de l'Institut d'Anàlisi Econòmica els anys 2003 i 2011

	2003	2011
<i>Research faculty</i>	16	29
<i>Research affiliates</i>	5	10
<i>Visiting professors</i>	14	4
Total	35	43

Font: memòria de l'IAE.

— Centre de Recerca en Economia Internacional: la Generalitat i la UPF posaren en marxa aquest centre, que ha mostrat una gran empena per emprendre noves línies de recerca en macroeconomia i segueix una política d'enfortiment, com ho palesa l'evolució de la plantilla d'investigadors (taula 5).

TAULA 5
Plantilla d'investigadors del Centre de Recerca en Economia Internacional per categories

	<i>Investigadors propis</i>	<i>Investigadors associats</i>	<i>Visitants</i>	<i>Total</i>
2003	5	4	1	10
2004	5	5	2	12
2005	6	6	3	12
2006	7	7	2	16
2007	8	6	4	18
2008	10	3	8	21
2009	11	4	17	32
2010	11	4	12	27

Font: memòria del CREI.

L'augment va acompanyat d'un doble canvi qualitatiu. El pes dels estrangers s'enforteix sensiblement, com es reflecteix en la taula 6, i alhora minva el dels associats, a favor de les altres categories.

TAULA 6
Plantilla d'investigadors del Centre de Recerca en Economia Internacional per nacionalitats

<i>Categoria</i>	<i>2003</i>	<i>2003</i>	<i>2010</i>	<i>2010</i>
	<i>Locals</i>	<i>Estrangers</i>	<i>Locals</i>	<i>Estrangers</i>
Investigador	2	3	4	7
Associat	3	1	3	3
Visitant	—	3	—	12
Total	5	7	7	22

Font: dades subministrades pel CREI.

Tot i que aquest apartat versa sobre els recursos humans, val la pena aprofitar l'avinentsa per comentar unes dades pressupostàries del CREI, que en refermen el fort impuls. Els recursos econòmics creixen a bon ritme i cal destacar el paper que ja assolixen els aconseguits competitivament. L'any 2008 la situació fou la que es reflecteix en la taula 7.⁵

TAULA 7
Origen dels recursos pressupostaris del Centre de Recerca en Economia Internacional (2008)

	<i>Públics</i>	<i>Privats</i>
Fons competitiu	315.560	—
Fons no competitiu	960.700	130.440
Total	1.276.260	130.440

Font: memòria del CREI.

A més, el CREI va rebre, l'any 2009, tres European Research Grants per un import total de 2.050.000 euros per al finançament de projectes: dos d'aquests amb l'any 2014 com a data límit i un tercer fins al 2011.

— Centre de Recerca en Economia i Desenvolupament Agroalimentari: sembla que el CREDA està molt imbricat amb l'IRTA, el que fa difícil separar el personal d'una institució i l'altra. Segons la pàgina web de l'IRTA, només són quatre les persones incloses al CREDA, però en la fotografia la plantilla sembla fort més nombrosa.

1.3. Les universitats semipúbliques i privades

Molt més difícil és conèixer la composició del professorat dedicat parcialment o total a la recerca de les universitats semipúbliques i privades i la seva evolució. Primer, perquè la informació que subministren és menys detallada. Però també perquè no disposen d'uns criteris tan burocràtics ni homogenis de classificació del personal.

5. Les xifres de la taula 7 no concorden amb les que subministra UNEix, perquè el CREI no ha reportat dades a UNEix fins al setembre del 2012. Segons el seu informe, el CREI va rebre 708.094 euros de fons competitiu el 2008.

Malgrat la poca informació de què es disposa, com més endavant s'exposarà, hi ha símptomes que algunes han incrementat els recursos humans dedicats a la recerca.

Les dues universitats qualificades de semipúbliques són molt pobres en dades. Se sap de la UVic que en el curs 2008-2009 la seva Facultat d'Empresa i Comunicació comptava amb 126 professors, sense explicitar-ne les categories o la dedicació, però no hi ha dades relatives als altres anys del període considerat. Quant a la UOC, les dades subministrades sobre l'evolució del professorat dels Estudis d'Economia i Empresa permeten afirmar que si l'any 2003 la plantilla era de 23 professors, el 2009 s'havia situat en 26, més 1 professor ajudant i 5 agregats.

Un cas especial, per diverses raons, és l'IESE Business School. Forma part de la UNAV, però té centres d'activitat a Barcelona (el més important), a Madrid i, recentment, n'ha obert un altre a Nova York. De les dades més recents, se'n desprèn que la seva plantilla compta amb 109 professors de plena dedicació (56 de màxim nivell, 21 associats i 31 *assistants*), a més de 72 qualificats d'externs, dels quals 8 són visitants, 24 *senior lecturers*, 23 *lecturers*, 4 *joint professors* i 13 emèrits. És pràcticament impossible assignar aquests professors als diferents centres.

Tanmateix, les dades subministrades per l'IESE sobre l'evolució del conjunt del professorat són precises i detallades. Dues conclusions s'extreuen de la taula 8. La primera n'és el creixement numèric, car de 84 professors a temps complet, el curs 2002-2003, se salta a 109, el curs 2009-2010, i pel que fa al professorat a temps parcial, el salt en aquest mateix interval és encara més considerable: de 37 a 61. La segona conclusió és l'aparició, el curs 2008-2009, de dues noves categories, *researchers* i visitants, que indiquen la voluntat de la institució d'incrementar la seva dedicació a la recerca.

TAULA 8
Professors a temps complet de l'IESE (2002-2010)

	<i>Ordinaris</i>	<i>Agregats</i>	<i>Adjunts</i>	<i>Ajudants</i>	<i>Researchers</i>	<i>Total</i>
2002-2003	39	12	24	9	—	84
2003-2004	37	15	28	9	—	89
2004-2005	35	16	28	9	—	88
2005-2006	37	18	26	7	—	88
2006-2007	44	16	24	9	—	93
2007-2008	48	18	27	3	—	96
2008-2009	49	19	31	3	4	106
2009-2010	53	21	30	2	3	109

Font: dades subministrades per l'IESE.

La URL dona dades a través de dues fonts. La primera són les memòries anuals que publiquen l'Escola Superior d'Administració i Direcció d'Empreses (ESADE) i l'Institut Químic de Sarrià (IQS), els dos centres on s'imparteixen títols relacionats amb l'economia. L'altra és l'aplicació GREC abans esmentada, que utilitza també, entre d'altres, la URL. El problema és que no sempre les dades de totes dues fonts coincideixen.

Encara que les xifres corresponen a un any fora del termini de l'estudi, a manca d'altres informacions, pot ser un indicati saber que, segons la corresponent pàgina web, la Facultat de Management d'ESADE comptà el curs acadèmic 2010-2011 amb 125 professors, 45 professors associats, 28 visitants i 8 emèrits o honorífics (taula 9).

TAULA 9
Professors d'ESADE (curs 2010-2011)

<i>CU</i>	<i>TU</i>	<i>Contractats</i>	<i>Invitats i externs</i>	<i>Becaris</i>	<i>Total</i>
14	26	80	99	13	232

Font: memòria d'ESADE.

A l'IQS els estudis d'economia són més recents i tenen una dimensió menor. Només hi ha les dades proporcionades per la memòria del centre, corresponents al curs 2011-2012, que es mostren en la taula 10.

TAULA 10
Professors d'economia de l'Institut Químic de Sarrià (curs 2011-2012)

<i>CU</i>	<i>TU</i>	<i>TEU</i>	<i>Contractats</i>	<i>Invitats i externs</i>	<i>Becaris</i>	<i>Total</i>
6	8	1	10	10	1	36

Font: memòria de l'IQS.

Val a dir, però, que hom fa constar que aquests 36 professors equivalen a 32 amb dedicació plena.

De la UIC, hom només n'ha pogut trobar dades corresponents al curs 2007-2008 i per al conjunt de la Facultat de Ciències Econòmiques i Socials, que impartia les llicenciatures d'administració i direcció d'empreses i de ciències del treball i el títol de graduat en tecnologia i producció industrial. En total, eren 21 professors, dels quals 2 eren agregats, 2 adjunts, 2 col·laboradors, 1 lector, 1 ajudant i 13 *assistants*.

Finalment, la UAO CEU, el curs 2008-2009, només conformà una plantilla de 25 professors a temps complet i 63 a temps parcial.

Malgrat les limitacions i imperfeccions de la informació, hom pot concloure que, al final del primer decenni del segle XXI, Catalunya compta amb un professorat, si no

molt més nombrós, com a mínim més qualificat en el camp de l'economia que no pas l'any 2003. Tres factors han contribuït a aquesta millora:

— Les exigències d'acreditació per l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya (AQU) o l'Agència Nacional d'Avaluació de la Qualitat i Acreditació (ANECA), que han obligat els aspirants a una plaça de professor a un nivell de preparació més elevat i a intensificar llurs activitats de recerca.

— L'obertura del ventall dels concursos per a la provisió de places a persones estrangeres, com a visitants o professors regulars, i no només a través de programes especials com ara el de la Institució Catalana de Recerca i Estudis Avançats (ICREA).

— La mobilitat internacional dels professors i l'enfortiment dels contactes amb institucions estrangeres.

2. ELS RECURSOS PRESSUPOSTARIS

2.1. *Els grups de recerca consolidats*

L'any 2005, la Generalitat de Catalunya va atorgar la qualificació de grup de recerca consolidat a aquell conjunt de professors que, treballant conjuntament un mateix tema, havia aconseguit resultats rellevants, i va atorgar a la majoria d'aquests una subvenció pecuniària que oscil·là entre els 39.000 euros i els 50.000 euros. Els grups que finalment aconseguiren la distinció foren 31, i 19, els que reberen una subvenció. La classificació per universitats o centres de recerca fou la que es mostra en la taula 11.

TAULA 11

Nombre de grups de recerca consolidats per universitats o centres i subvencions totals en milers d'euros (2005)

<i>UAB</i>	<i>UB</i>	<i>UdG</i>	<i>UPC</i>	<i>UPF</i>	<i>URV</i>	<i>IAE</i>	<i>CREI</i>	<i>URL</i>
9	6	3	1	4	2	3	1	2
254	78	78	—	156	39	127	50	—

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'OR-IEC.

Si s'observa per àrees de coneixement, es comprova que la de fonaments d'economia és la que comptà amb més grups qualificats i rebé una proporció més important dels 782.000 euros concedits en total (taula 12).

TAULA 12

Nombre de grups de recerca consolidats per àrees de coneixement i subvencions totals en milers d'euros

<i>Economia aplicada</i>	<i>Economia financera i comptabilitat</i>	<i>Fonaments d'economia</i>	<i>Història econòmica</i>	<i>Organització d'empreses</i>
8	2	13	3	5
127	39	450	88	78

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'OR-IEC.

Quatre anys més tard, es publicà una nova convocatòria, més sofisticada que l'anterior, car distingia entre grups de recerca consolidats, emergents i singulars. Finalment, foren 57 grups els que reberen alguna d'aquestes distincions, però 35 els que varen veure la distinció acompanyada d'una subvenció; alguns d'aquests grups pertanyien a institucions privades, el que no havia succeït en la convocatòria anterior. Desagregades aquestes dades per institucions, s'observa un canvi de panorama, especialment des del punt de vista de la distribució dels 1.355,6 milions d'euros. La UPF i la UB pugen sensiblement, tot i que la UAB seguiria ocupant el primer lloc si se li afegissin les xifres de l'IAE (taula 13).

TAULA 13
Nombre de grups de recerca per universitats i subvencions totals en milers d'euros

<i>UAB</i>	<i>UB</i>	<i>UdG</i>	<i>UdL</i>	<i>UPC*</i>	<i>UPF**</i>	<i>URV</i>	<i>IAE</i>	<i>CREI</i>	<i>UOC</i>	<i>IESE</i>	<i>URL</i>	<i>UIC</i>
15	9	3	2	2	8	4	5	1	1	2	4	1

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'OR-IEC.

* S'hi inclou el grup de recerca dintre del CREDA.

** S'hi inclou el grup de recerca de l'Escola Universitària del Maresme, adscrita a la UPF.

També hi ha canvis en la distribució per àrees de coneixement. S'enforteixen els àmbits d'organització d'empreses i d'economia aplicada, mentre que fonaments d'economia perd presència en termes relatius (taula 14).

TAULA 14
Nombre de grups de recerca per àrees de coneixement i subvencions totals en milers d'euros

<i>Comercialització i investigació de mercats</i>	<i>Economia aplicada</i>	<i>Economia financera i comptabilitat</i>	<i>Economia, sociologia i política agrària</i>	<i>Fonaments d'economia</i>	<i>Història econòmica</i>	<i>Organització d'empreses</i>
2	19	2	4	16	3	11
33,6	574,4	34,4	101,6	454	44,8	112,8

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'OR-IEC.

2.2. Beques i subvencions per a la contractació d'investigadors

Les instàncies polítiques catalanes i espanyoles finalment assumiren la necessitat de millorar la potencialitat de les activitats de recerca com a via per afavorir i assegurar un creixement econòmic als respectius territoris. Per tal d'accelerar el procés, consideraren necessari afavorir la incorporació a les entitats dedicades a aquestes tasques de científics tant estrangers com nacionals expatriats. La Generalitat, primer, i el Ministeri corresponent, més tard, varen obrir sengles concursos per tal de finançar la contractació, per part de les universitats, els centres de recerca i, fins i tot, les entitats privades, de professors amb mèrits i currículums distingits.

Així, la ICREA va convocar, l'any 2001, un concurs per concedir subvencions per a la contractació, durant un període de cinc anys, de professors sèniors. Repetida anualment la convocatòria, al final de l'any 2009, s'havien concedit 233 places, de les quals 23 corresponien a les ciències socials i de la conducta, 13 menys de les assignades a les humanitats, encara que en la data indicada restaven vives 19 places, perquè s'havien donat de baixa del programa 4 places de l'àmbit que ens interessa. No és fàcil separar, dintre de les 23 concedides, quines correspongueren a l'economia i quines a altres disciplines, incloses dintre de l'àmbit, com, per exemple, la sociologia. De tota manera, en una primera aproximació, atenent a les especialitzacions exposades pels candidats, hom podria dir que 18 de les 23 foren per a investigadors en economia. Però el 31 de desembre del 2009, dels 18, en restaven 12 en actiu.

Dels 18 investigadors en economia contractats per la ICREA, 9, és a dir, la meitat, s'incorporaren a la UPF, 4 a la UAB, 4 a l'IAE i 1 a l'IESE. El 31 de desembre del 2009, en restaven 9 prestant serveis a la UPF i 3 a la UAB. Cal tenir en compte que tots aquests nombres estan inclosos dintre de les dades de professorat de les universitats ja comentades. Però sí que té importància recordar el paper determinant que el programa ICREA ha tingut per a l'obertura internacional de les nostres universitats. Dels 18 contractats per a l'estudi de l'economia, com a mínim 12 eren estrangers.

Seguint l'exemple català, l'any 2003, el Ministeri corresponent pren una iniciativa, que anomena Subprograma Ramón y Cajal, per la qual concedeix beques, a través d'un procés competitiu, per a la contractació durant un període de cinc anys d'investigadors ja formats que tinguin iniciada una línia de recerca de qualitat o vulguin iniciar-la. Engegat amb força l'any 2003, quan s'atorguen 177 beques a Catalunya, de les quals només 6 a economistes, baixa, per mantenir-se relativament estable, en els

exercicis següents. La UPF és la que rep més ajuts, el que demostra els forts lligams que manté amb la comunitat científica internacional. El fet és que, gràcies a aquests ajuts, 47 professors han vingut a reforçar el potencial investigador en economia de la xarxa catalana (taula 15).

TAULA 15
Beques del Subprograma Ramón y Cajal (2003-2009)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Total
CREI	—	—	1	1	—	1	2	5
IAE	2	1	1	—	2	1	—	7
UAB	1	—	1	—	2	1	—	5
UPF	3	—	2	3	1	1	2	12
Total	6	1	5	4	5	4	4	29
Total Catalunya	177	65	62	73	65	65	78	585

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'OR-IEC.

Però el Ministeri corresponent, un any després, obre el ventall amb el Subprograma Juan de la Cierva, destinat a contractar joves investigadors mitjançant un contracte laboral de tres anys de durada. Novament, els obtinguts per a l'economia representen entorn del 5 % dels que han anat a parar a institucions catalanes. Sembla aquesta una regla invariable.

Novament, la UPF és la més activa i la que més recursos s'emporta, prop de la meitat (taula 16).

TAULA 16
Beques del Subprograma Juan de la Cierva (2004-2009)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Total
CREI*	1	—	1	—	1	1	4
IAE	1	—	—	1	2	—	4
UAB	1	2	2	1	—	1	7
UB	—	—	—	—	1	—	1
UdG	—	—	1	—	—	—	1
UPF	2	1	2	6	2	1	14
Total	5	3	6	8	6	1	31
Total Catalunya	103	93	118	125	107	93	639

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'OR-IEC.

* Un dels candidats acceptats després va renunciar a la beca.

Ara és la Generalitat que segueix l'exemple del Ministeri d'incitar a la contractació, per una durada de dos anys, de joves doctors per tal que puguin perfeccionar les habilitats investigadores adquirides amb la tesi. Entra així en joc el programa Beatriu de Pinós, que manté proporcions modestes. Al final del 2009, se n'havien concedit 205 places, de les quals només 4 corresponien a l'àrea d'economia. És sabut que a les ciències socials no hi ha tanta tradició d'estades postdoctorals com a les ciències experimentals, el que pot explicar el pes tan reduït de la nostra disciplina (taula 17).

TAULA 17
Beques Beatriu de Pinós (2006-2009)

	2006	2007	2008	2009	Total
CREI	1	—	—	—	1
UAB	—	—	—	1	1
Total economia	1	—	—	1	2
Total Catalunya	56	69	40	40	205

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'OR-IEC.

Una altra via que posà en marxa l'any 2003 la Generalitat consisteix a invitar professors estrangers de prestigi que gaudeixen d'un any sabàtic a esmerçar-lo a Catalunya a canvi d'un incentiu econòmic. La iniciativa coneix un èxit força apreciable, car, com pot veure's en la taula 18, al final del 2009, eren 297 els professors que s'hi havien acollit. Però tot i no arribar a ser tan baixa com en altres programes, tampoc la participació dels centres de recerca en economia no hi ha estat destacada. En conjunt, dels 297 ajuts concedits, només 14, és a dir, menys del 5 %, ho han estat a professors especialitzats en economia. Cal també observar que els 14 es troben força repartits, com es dedueix de la taula 18.

TAULA 18

Ajuts per a anys sabàtics de professors estrangers de la Generalitat de Catalunya (2003-2009)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Total
CREI	—	1	—	—	—	1	—	2
IAE	—	—	—	—	1	—	—	1
UAB	—	—	1	1	1	—	—	3
UB	—	1	—	—	—	1	—	2
UPF	1	1	1	—	—	1	—	4
URL	—	—	—	1	1	—	—	—
Total	1	3	2	2	3	2	1	14
Total Catalunya	32	40	42	40	34	54	55	297

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'OR-IEC.

Coincidint cronològicament, també el Ministeri corresponent incentivà, amb la concessió d'ajuts, que professors estrangers distingits, és a dir, amb experiència acreditada, triessin Espanya com a lloc de residència i treball durant l'any sabàtic de què solen gaudir. El subprograma s'engega el 2003, s'interromp el 2007 i es reprèn el 2009. Les xifres palesen una acollida força positiva de la iniciativa. Aquest cop, els economistes tenen una participació propera al 10 % dintre del total que va rebre Catalunya, que fou de 154 ajuts (taula 19).

TAULA 19
Ajuts per a estades de professors estrangers del Ministeri (2003-2009)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Total
IAE	1	1	1	1	—	—	1	5
UAB	1	—	—	—	—	—	1	2
UB	2	—	—	—	—	—	—	2
UPF	1	3	1	—	—	—	—	5
Total	5	4	2	1	—	—	2	14
Total Catalunya	34	25	27	45	—	—	23	154

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'OR-IEC.

En paral·lel, s'obre un altre programa adreçat també a professors estrangers, però en aquest cas joves doctors, disposats a passar un màxim de divuit mesos en institucions de l'Estat espanyol. També ara hi ha una interrupció de dos anys, però són només dos els centres catalans que reben respostes positives a llurs sol·licituds (taula 20).

TAULA 20
Ajuts per a estades de joves doctors estrangers del Ministeri (2003-2009)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Total
IAE	2	—	—	1	—	—	1	4
UAB	—	—	1	—	—	—	1	2
Total	2	—	1	1	—	—	1	5
Total Catalunya	41	27	25	34	—	—	32	159

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'OR-IEC.

2.3. Beques per a la formació de personal investigador i docent

Evidentment, perquè la tasca de les estades d'investigadors de prestigi internacional sigui profitosa es requereix que hi hagi al seu voltant joves en període de formació que s'aprofitin de la seva experiència i coneixement. Sobre ells recaurà en anys futurs la responsabilitat de millorar el nivell científic del país. Les dades palesen que tampoc la nostra àrea no s'emporta una proporció important de les beques i ajuts de

quatre anys de durada concedits per a la formació de personal investigador (FI) per la Generalitat. Ara, en canvi, la distribució entre centres és més irregular, amb un fort pes de la UAB (taula 21).

TAULA 21
Beques de formació de personal investigador de la Generalitat de Catalunya (2003-2009)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Total
CREDA	—	—	—	—	—	—	1	1
UAB	2	4	7	16	6	7	9	51
UB	4	2	5	1	1	4	2	19
UdG	—	1	—	—	—	1	—	2
UdL	—	—	1	—	—	—	—	1
UPF	3	1	2	4	—	5	2	17
URV	—	1	—	—	—	—	—	1
URL	—	1	2	1	2	4	4	14
UIC				2			1	3
Total	9	10	17	24	9	21	19	109
Total Catalunya	228	215	284	389	202	300	271	1.889

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'OR-IEC.

El Ministeri corresponent, per la seva banda, concedí 1.585 beques de formació del personal investigador (FPI) a Catalunya durant el període 2003-2009, de les quals, novament, prop d'un 5 % correspongueren a l'economia. En aquest cas, però, fou la UPF la més activa (taula 22).

TAULA 22
Beques de formació del personal investigador del Ministeri (2003-2009)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Total
IAE	3	3	—	1	4	—	2	13
UAB	3	6	1	1	—	1	10	22
UB	2	2	—	—	—	—	1	5
UPC	—	—	1	—	—	—	—	1
UPF	6	4	2	3	4	6	7	32
URL	—	—	—	—	1	—	—	1
Total	14	15	4	5	9	7	20	74
Total Catalunya	211	188	203	214	254	243	272	1.585

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'OR-IEC.

Cal també tenir en compte les beques de formació del professorat universitari (FPU), que, a efectes pràctics, són substitutives de les anteriors, tot i que comporten unes obligacions docents diferents. La seva durada és també de quatre anys, i l'import monetari, pràcticament equivalent (taula 23).

TAULA 23
Beques de formació del professorat universitari del Ministeri (2003-2009)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Total
IAE	—	—	—	—	1	—	—	1
UAB	4	7	5	7	3	2	2	30
UB	3	5	1	4	3	5	3	24
UdG	—	—	—	—	—	1	2	3
UPF	—	1	1	2	—	3	1	8
URV	—	—	—	—	—	—	1	1
UIC	—	—	—	—	1	—	—	1
Total	7	13	7	13	8	11	9	68
Total Catalunya	188	194	208	233	220	234	200	1.477

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'OR-IEC.

3. LES SUBVENCIONS TOTALS

A més de les fins ara examinades, hi ha una multitud de fonts, privades o públiques, nacionals o estrangeres, potencials de recursos financers a les quals les universitats, i els departaments que les conformen, acudeixen per a les seves activitats de recerca. Algunes exigeixen procediments competitiu per a l'assignació dels pressupostos disponibles, com, per exemple, molts programes europeus; d'altres són conseqüència d'acords bilaterals o d'encàrrecs d'estudis sobre un tema concret. Es faria enormement difícil anar buscant entre les moltes fonts possibles les dades sobre els recursos aportats. Sortosament, UNeix ha fet aquesta feina i disposa d'un resum molt complet del total de les subvencions rebudes per part de tots els departaments de totes les universitats públiques catalanes en el període 2007-2010, ambdós compresos. Les dades distingeixen entre fons competitiu i no competitiu. Com que l'IAE depèn del CSIC, organisme estatal, les seves dades no figuren en el document d'UNeix. Com que es tracta, però, d'un centre públic que exerceix un paper important dintre del sistema de recerca català, hom ha demanat als seus responsables la informació necessària per completar el panorama, sense poder assegurar que els criteris per distingir entre fons competitiu i no competitiu siguin coincidents amb els aplicats per UNeix.

Triats els departaments que tenen relació amb qüestions econòmiques (el nombre i els noms varien segons les universitats), les xifres demostren fortes diferències tant pel que fa a l'import total percebut per cadascun d'aquests com a les proporcions entre fons competitiu i no competitiu. Les taules 24, 25, 26, 27 i 28 permeten apreciar-les. Cal tenir en compte que UNeix considera el CREI i el CREDA entitats vinculades a la UPF i a la UPC, respectivament. Això comporta que les dades d'aquestes dues universitats inclouen els recursos financers rebuts per aquests centres.

TAULA 24
Subvencions atorgades a les universitats públiques catalanes en euros (2007-2010)

<i>Centre</i>	<i>2007</i>		<i>2008</i>		<i>2009</i>		<i>2010</i>	
	<i>Competitiu</i>	<i>No competitiu</i>	<i>Competitiu</i>	<i>No competitiu</i>	<i>Competitiu</i>	<i>No competitiu</i>	<i>Competitiu</i>	<i>No competitiu</i>
UAB	147.904,82	1.774.201,42	1.697.603,27	570.394,43	2.729.959,60	231.609,43	1.809.230,16	697.541,03
UB	557.201,35	1.647.904,82	1.552.870,33	2.078.821,66	2.579.498,63	1.805.180,04	1.640.363,00	1.700.074,48
UdG	278.300,00	55.986,49	247.421,93	52.741,79	211.912,88	270.296,23	798.853,67	237.562,20
UdL	28.474,00	109.030,11	7.320,00	67.611,76	9.759,09	112.908,99	78.210,00	47.500,00
UPC	365.750,00	1.503.118,94	481.923,00	1.219.294,78	690.148,36	980.196,79	476.918,77	1.224.257,44
UPF	2.252.553,00	572.583,06	4.055.016,18	570.014,30	6.598.024,99	520.125,13	1.641.404,60	1.524.268,06
URV	204.933,45	288.396,97	363.793,17	376.261,82	324.927,57	628.016,40	560.021,10	124.081,31
IAE	535.182,00	—	729.670,00	—	560.141,00	—	525.740,00	—
Total economia	4.370.298,62	5.951.222,30	9.135.617,88	4.935.140,54	13.704.367,15	4.548.332,91	7.530.741,30	5.555.284,52

Font: UNeix.

Encara que UNEix considera el CREI entitat vinculada a la UPF, la seva importància, a l'hora de captar recursos, és prou considerable per donar-li un tractament individualitzat. Les seves dades figuren en la taula 25.

TAULA 25
Subvencions atorgades al Centre de Recerca en Economia Internacional en euros (2007-2010)

2007		2008		2009		2010	
<i>Competitiu</i>	<i>No competitiu</i>	<i>Competitiu</i>	<i>No competitiu</i>	<i>Competitiu</i>	<i>No competitiu</i>	<i>Competitiu</i>	<i>No competitiu</i>
245.990	899.300	367.056	949.300	922.946	1.140.000	1.178.318	1.234.450

Font: CREI.

TAULA 26
Distribució en percentatge dels fons de les universitats públiques catalanes (2007-2010)

	2007		2008		2009		2010	
	<i>Competitiu</i>	<i>No competitiu</i>	<i>Competitiu</i>	<i>No competitiu</i>	<i>Competitiu</i>	<i>No competitiu</i>	<i>Competitiu</i>	<i>No competitiu</i>
UAB	3,86	29,81	20,19	11,56	20,76	5,09	25,85	12,56
UB	14,53	27,69	18,47	42,12	19,62	39,69	23,43	30,6
UdG	7,26	0,94	2,34	1,07	1,62	5,94	11,41	4,28
UdL	0,74	1,83	0,1	1,37	0,08	2,48	1,12	0,86
UPC	9,54	25,26	5,73	24,71	5,25	21,55	6,81	22,04
UPF	58,73	9,62	48,24	11,55	50,2	11,44	23,38	27,43
URV	5,34	4,85	4,33	7,62	2,47	13,81	8	2,23
Total	100	100	100	100	100	100	100	100

Font: UNeix.

TAULA 27
Composició en percentatge de les subvencions rebudes per les universitats públiques catalanes (2007-2010)

	2007		2008		2009		2010	
	<i>Competitiu</i>	<i>No competitiu</i>	<i>Competitiu</i>	<i>No competitiu</i>	<i>Competitiu</i>	<i>No competitiu</i>	<i>Competitiu</i>	<i>No competitiu</i>
UAB	52,27	47,73	74,85	25,15	92,18	7,82	72,17	27,83
UB	25,27	74,73	42,76	57,24	58,83	41,17	49,11	50,89
UdG	83,25	16,75	82,43	17,57	43,95	56,05	77,08	22,92
UdL	20,71	79,29	10,13	89,87	7,96	92,04	62,22	37,78
UPC	19,57	80,43	28,33	71,67	41,32	58,68	28,04	71,96
UPF	79,73	20,27	87,68	12,32	92,69	7,31	51,77	48,23
URV	41,54	58,46	49,16	50,84	34,10	65,90	81,86	18,14
Total	48,64	51,39	63,01	36,99	75,08	24,92	55,75	44,25

Font: UNeix.

TAULA 28
Percentatge de les subvencions en l'àmbit de l'economia sobre el total de les subvencions (2007-2010)

	2007		2008		2009		2010	
	<i>Competitiu</i>	<i>No competitiu</i>	<i>Competitiu</i>	<i>No competitiu</i>	<i>Competitiu</i>	<i>No competitiu</i>	<i>Competitiu</i>	<i>No competitiu</i>
UAB	3,92	6,94	3,50	1,84	3,93	0,70	3,15	2,32
UB	0,80	4,30	2,16	4,89	2,37	4,10	2,29	2,72
UdG	3,37	1,19	2,83	0,90	1,42	2,57	6,49	4,28
UdL	0,31	2,25	0,07	1,80	0,11	1,44	0,57	0,67
UPC	1,11	2,52	1,32	2,27	1,13	2,33	0,90	3,96
UPF	9,06	4,97	17,14	5,98	16,40	2,31	4,60	20,95
URV	1,19	2,50	2,25	3,74	2,04	3,77	3,19	1,47
Total	2,65	3,91	3,90	3,16	4,11	2,57	2,68	3,66

Font: UNeix.

3.1. Projectes d'investigació fonamental no orientada (2003-2009)

Tot i que els imports deuen estar inclosos dins els totals examinats en l'informe d'UNeix, pot ser interessant donar una ullada a les estadístiques de les subvencions concedides pel Ministeri corresponent als que anomena *projectes d'investigació fonamental no orientada* entre el 2003 i el 2009, ambdós compresos. Els criteris per a la seva concessió són força estrictes i uniformes. Per tant, el nombre de projectes i els imports concedits donen una imatge fefaent del potencial investigador de les diferents institucions. Els totals del període examinat permeten les següents conclusions:

— Del total concedit a Catalunya, dintre d'aquest programa, només el 2,52 % es destinà a l'economia. És un percentatge sorprenentment baix, tot i tenir en compte les reduïdes necessitats de material i aparellatge de la recerca en el nostre camp. Caldria comprovar si a tot l'Estat la situació és similar.

— Dues institucions, la UAB i la UPF, amb 75 dels 157 projectes aprovats, s'emporten més del 60 % de la subvenció total. Això significa que presenten projectes de més volada que la mitjana.

— L'IAE es col·loca en tercer lloc per import total, el que demostra la seva capacitat per engegar noves activitats de recerca. L'IESE i, especialment, la URL hi figuren molt endarrerits. Cal tenir en compte que fins l'any 2006 les institucions privades no tenien accés a aquest programa.

4. LA INTENSITAT DE LA RECERCA

La Comissió Nacional Avaluadora de l'Activitat Investigadora (CNEAI) atorga uns complements salarials cada sis anys a aquells investigadors que demostrin haver assolit en el període un nivell qualitatiu i quantitatiu elevat en llurs activitats. Són els anomenats *sexennis*. L'any 2009, la CNEAI va encarregar als professors Nicolás Agraït i Alfredo Poves un informe sobre els resultats de les avaluacions dutes a terme fins a la convocatòria del 2007, aquesta inclosa. En termes resumits, els autors calculen de manera desagregada, per universitats, gènere, categoria administrativa dels professors i camps de coneixement, l'índex IS, que és la proporció entre els sexennis reconeguts i premiats i els possibles, i l'índex IE, que indica la proporció dels professors que han estat premiats en tots els sexennis possibles (és a dir, que tenen un IS igual a 1).

La informació subministrada per l'esmentat informe permet una aproximació a la mesura de l'aprofitament dels recursos dedicats a la investigació per part de les universitats públiques, en aquest cas a Catalunya i en l'àmbit de l'economia. Una primera aproximació condueix als resultats que figuren en la taula 29.

TAULA 29
Valors d'IS i IE en economia a les universitats públiques catalanes

	IS		IE	
	$CU + TU + CEU + TEU$	$CU + TU + CEU$	$CU + TU + CEU + TEU$	$CU + TU + CEU$
UAB	0,31	0,37	0,12	0,14
UB	0,16	0,21	0,07	0,08
UdG	0,13	0,19	0,06	0,09
UdL	0,17	0,21	0	0
UPC	0,06	0,07	0,04	0,03
UPF	0,62	0,61	0,29	0,28
URV	0,17	0,27	0,09	0,04
Total	0,21	0,27	0,09	0,1

Font: elaboració pròpia de les dades de l'informe de la CNEAI.

L'examen d'aquestes dades comporta la següent conclusió: un IS de 0,29, com és la mitjana de les universitats públiques catalanes en el camp que ens ocupa, és baix.

Hi afegim una taula més (taula 30), que compara l'IS (CU + TU + CEU) de cadascuna de les set universitats amb el d'aquestes categories de professors dedicats al conreu de l'economia. El resultat és aclaparador. Només a la UPF el segon supera el primer. A la resta, està molt per sota, i a la UB, hi ha un abisme entre tots dos.

TAULA 30
IS (CU + TU + CEU) de les universitats catalanes i del seu professorat d'economia

	IS (CU+TU+CEU) Universitat	% IS (CU+TU+CEU) Professors Economia/Total professors
UAB	0,57	65%
UB	0,51	41 %
UdG	0,41	46 %
UdL	0,44	48 %
UPC	0,47	15 %
UPF	0,55	111 %
URV	0,53	55 %

Font: elaboració pròpia de les dades de l'informe de la CNEAI.

Cal, però, tenir en compte que els avaluadors dels professors d'economia semblen més exigents que no pas els d'altres àrees, com ho palesen les dades estadístiques que el mateix informe conté. En conseqüència, seria arriscat, i erroni, assignar la diferència a un menor esforç investigador dels economistes que treballen a Catalunya. Sembla més adient comparar els coeficients IS i IE obtinguts pels professorats de les sis universitats públiques de la Comunitat de Madrid⁶ amb els de les set catalanes.

6. Alcalá de Henares (UAH), Autònoma de Madrid (UAM), Carlos III de Madrid (UC3M), Complutense de Madrid (UCM), Rey Juan Carlos (URJC) i Politècnica de Madrid (UPM).

Com es pot comprovar en la taula 31, les diferències són molt minses, amb un lleuger avantatge per a les madrilenyes, llevat de la categoria de CU, en la qual les catalanes obtenen millors resultats en tots dos índexs. No oblidem, tanmateix, que les dades emprades s'aturen l'any 2007.

TAULA 31
IS i IE del professorat d'economia de les universitats públiques catalanes i madrilenyes

<i>Categories</i>	<i>Catalunya</i>			<i>Madrid</i>		
	<i>Núm. prof.</i>	<i>IS</i>	<i>IE</i>	<i>Núm. prof.</i>	<i>IS</i>	<i>IE</i>
CU	116	0,5027	0,1815	180	0,4879	0,1329
TU	285	0,2124	0,0915	361	0,2218	0,0943
CEU	33	0,0226	0	20	0,06	0
TEU	137	0,0164	0,0085	80	0,0219	0
Total	571	0,21402	0,08458	641	0,2665	0,0904

Font: elaboració pròpia de les dades de l'informe de la CNEAI.

5. TESIS DOCTORALS

Una de les tasques primordials dels investigadors és assegurar la continuïtat de la seva feina. La formació dels qui hauran de prendre el relleu en un futur més o menys llunyà té com a manifestació més evident la tesi doctoral, que l'aprenent d'investigador ha de elaborar sota la direcció d'algú amb experiència. El nombre de tesis doctorals presentades és una aproximació a la intensitat amb què es du a terme aquesta tasca formativa. Nogensmenys, el grau d'error d'aquesta mesura pot ser considerable, sobretot perquè no diu res sobre la qualitat de la tesi presentada. Tampoc la qualificació obtinguda no aporta una informació fefaent, a causa de la generositat amb la qual, a la nostra universitat, tradicionalment s'han jutjat les tesis.

Tanmateix, pot ser útil donar una ullada a les dades estadístiques dels darrers anys. Hauria estat interessant desagregar-les per grans temes, però el seu ventall tan ampli no permet anar més enllà d'una separació per institucions. El resultat final figura en la taula 32.

TAULA 32
Tesis doctorals llegides a les universitats públiques catalanes

<i>Universitat</i>	2002-2003	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	<i>Total</i>
UAB	25	—	14	14	24	18	23	118
UB	23	28	24	25	17	15	24	156
UdG	5	4	6	8	—	—	4	27
UdL	—	2	—	3	—	—	—	5
UPC	5	8	8	10	13	11	9	64
UPF	7	12	12	8	13	18	16	86
URV	—	4	4	5	2	2	5	22
Total	65	58	68	73	69	64	81	478

Font: Secretaria d'Universitats i Recerca (SUR) de la Generalitat de Catalunya.

6. LA MESURA DE L'OUTPUT

En economia, el resultat de la recerca es manifesta sempre en un escrit: un article —un *paper*, com ara es diu amb accent anglès—, un llibre sencer o un dels seus capítols. Cal, doncs, per comprovar l'eficiència de la despesa de recursos en recerca, comparar aquesta despesa amb la quantitat i la qualitat de l'*output*. El problema neix de la dificultat que implica mesurar en aquestes dues dimensions aquest *output*. Primer, perquè són innumerables les revistes dedicades a l'economia, i també nombroses les editorials dedicades a publicar llibres sobre aquesta matèria. I en segon lloc, perquè la mesura objectiva de la qualitat és un desideràtum inassolible, atenent als judicis de valor, i, per tant, subjectius, que exigeix com a condició prèvia.

Pel que fa a les revistes, els *journals*, com diuen els anglosaxons, hi ha diversos intents internacionals de construir unes bases de dades que permetin, en la mesura del possible, superar les esmentades dificultats. Les dues més conegudes són *EconLit* i el *Social Science Citation Index* (SSCI). Ambdues classifiquen les revistes en funció de

diferents criteris que pretenen mesurar-ne la rellevància en el món acadèmic i fan un buidatge de llurs continguts, anotant els noms dels autors i les institucions a les quals estan adscrits. El que ha fet l'OR-IEC és buscar tots els articles apareguts entre el 2003 i el 2009, ambdós inclosos, en els quals, com a mínim, un dels autors signants estigui adscrit a una entitat, pública o privada, catalana. En la primera columna de la taula 33, s'hi exposen els resultats obtinguts per cada institució. Cal tenir en compte que, com que un article pot estar signat per professors adscrits a diferents institucions i també, a vegades, el signant pot tenir més d'una adscripció, el nombre total és superior al veritable nombre d'articles. Seguidament, s'ha repetit l'operació, però restringint la cerca a les revistes que, per ordre de rellevància acadèmica, ocupen els dos primers quartils de les respectives classificacions del *Journal Citation Report* (JCR); llurs resultats figuren en la segona columna. La tercera columna inclou el nombre d'autors dels articles del primer i segon quartil del JCR en què, com a mínim, un d'ells és adscrit a una institució catalana. I, finalment, a la quarta columna, hi apareix el nombre d'autors adscrits a la corresponent institució. És important tenir present que un mateix autor pot estar comptat més d'una vegada. En realitat, seria més exacte dir que les dades de la darrera columna indiquen el nombre de vegades que un autor adscrit a la corresponent institució ha signat un article en una revista considerada del primer o segon quartil.

TAULA 33
Articles d'economia signats per autors adscrits a institucions catalanes (Social Science Citation Index, 2003-2009)

<i>Institució</i>	<i>Articles</i>	<i>Articles JCR</i>	<i>Autors JCR</i>	<i>Autors JCR per institució</i>
UPF	340	261	610	303
UAB	301	166	421	204
UB	268	132	307	186
IESE Business School (Barcelona)	99	79	165	90
IAE-CSIC	88	66	144	67
URV	78	42	79	61
UdG	55	29	70	37
ESADE	54	29	70	45
UPC	47	13	32	18
CREDA	17	15	46	15
UdL	16	8	22	9
UIC	13	2	4	2
Centres sanitaris	12	11	118	41
Empreses	11	7	35	10
Centre for Economic Policy Research (CEPR)	10	8	14	8
UOC	10	2	4	3
URL	10	2	6	2
BGSE	8	7	15	7
Agència d'Informació, Avaluació i Qualitat en Salut (AIAQS)	4	4	37	5
Escola d'Alta Direcció i Administració (EADA)	3	2	3	2
Institut Hospital del Mar d'Investigacions Mèdiques (IMIM)	3	3	22	5
La Caixa	3	2	2	2
Altres	15	10	53	18
Total	1.321	810	2.279	1.140

Font: OR-IEC, a partir de la base de dades SSCI.

Nota: Les dades de la UPF inclouen els articles del CREI, el qual presenta la producció científica següent: 53 articles, 40 articles JCR, 40 autors JCR i 10 autors JCR per institució.

Les taules 33 i 34 mereixen alguns comentaris i aclariments:

— Resulta evident que *EconLit* és més àmplia que no pas l'SSCI. La prova és que el nombre d'articles de les universitats públiques, i concretament de la UAB, la UB i la UPF, és força més alt en el primer cas que en el segon. Resulta curiós que les tres estiguin molt igualades quant a articles totals, malgrat la diferència en llurs respectives plantilles de professors. En altres termes, la productivitat per professor és més elevada a la UPF que a la UAB, i la d'aquesta supera la de la UB. Aquestes diferències es fan encara més importants si hom es fixa en les dades de la segona columna.

— La mitjana de professors de les universitats públiques al llarg dels anys considerats fou, aproximadament, de 1.325. Si només agaféssim els qui han de combinar docència i recerca (CU + TU + CEU), aquesta mitjana es reduiria a 477. Com que es coneix el total d'articles, i no pas el d'autors que els han escrit, hom pot fer una aproximació a la productivitat mitjana de tots dos col·lectius, tal com es recull en la taula 34.

TAULA 34

Mitjana d'articles publicats pels professors de les universitats públiques catalanes (2003-2009)

	<i>Econlit</i>		<i>SSCI</i>	
	<i>Total articles</i>	<i>1r i 2n quartil</i>	<i>Total articles</i>	<i>1r i 2n quartil</i>
Total professors	1,48	0,71	0,99	0,61
CU + TU + CEU	4,11	1,96	2,76	1,70

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'OR-IEC.

Cal tenir en compte que aquestes mitjanes són per set anys. Tot indica, doncs, que la productivitat no és elevada.

— Pel que fa a les universitats semipúbliques i privades, la situació és paradoxal. L'IESE, per exemple, resulta que té molts més articles segons l'SSCI que no pas *EconLit*, a l'inrevés del que s'observa en tots els altres casos (taula 35).⁷ D'altra banda, també sorprèn que el percentatge que representen els del primer i segon quartil del JCR sobre el total sigui molt elevat per a l'SSCI i baix en *EconLit*. L'IAE, per contra, té percentatges molt semblants i elevats en ambdós casos.

7. Segurament per la inclinació d'alguns dels seus professors a publicar a *Journal of Business Ethics*, que no s'inclou dins d'*EconLit* però sí en l'SSCI.

TAULA 35
Articles d'economia signats per autors adscrits a institucions catalanes (EconLit, 2003-2009)

<i>Institució</i>	<i>Articles</i>	<i>Articles JCR</i>	<i>Autors JCR</i>	<i>Autors JCR per institució</i>
UAB	518	236	508	276
UB	510	197	425	283
UdG	78	35	74	41
UdL (+ IRTA)	36	10	23	10
UPC (+ CREDA)	98	29	80	40
UPF (+ CREI)	501	319	668	354
URV	105	50	90	57
IAE	94	70	150	73
UVic	1	0	0	0
UOC	22	1	2	1
URL (+ ESADE)	35	7	13	7
UIC	23	8	18	8
UAO CEU	2	0	0	0
IESE	44	14	30	14
BGSE	2	1	3	1
Altres	12	2	9	2
Total	1.959	915	2.122	1.178

Font: OR-IEC, a partir de la base de dades *EconLit*.

EconLit i l'SSCI recullen els articles que, indiscutiblement, tracten d'economia. Hi ha, però, una especialitat que no inclouen, que forma part d'un terreny de frontera entre l'economia, l'enginyeria i la matemàtica. Es tracta del que els anglosaxons anomenen «Operations research & management science». Per conèixer els articles que tracten de temes d'aquesta especialitat, cal referir-se al *Science Citation Index* (SCI). En conseqüència, es va procedir a buidar la base de dades de l'esmentada àrea per al període 2003-2009. Es trobaren 258 articles que tenien, com a mínim, un autor adscrit a una institució catalana. Seguidament, en un laboriós procediment, es triaren aquells en què un dels autors, també com a mínim, formava part d'un departament universitari de l'àrea de l'economia. Complien aquesta condició 74 dels 258 articles. La seva distribució per institucions figura en la taula 36.

TAULA 36

Llista d'articles sobre «Operations research & management science» signats per autors adscrits a departaments d'economia d'institucions catalanes (2003-2009)

<i>Universitats públiques</i>						
<i>UAB</i>	<i>UB</i>	<i>UdG</i>	<i>UdL</i>	<i>UPC</i>	<i>UPF</i>	<i>URV</i>
19	15	5	1	15	23	4
<i>Universitats semipúbliques, privades i altres</i>						
<i>UOC</i>	<i>URL</i>	<i>IAE</i>	<i>IESE</i>	<i>BGSE</i>	<i>IDESCAT</i>	
1	2	3	16	4	1	

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'OR-IEC.

Resulta evident que són les universitats públiques les que, conjuntament, fan l'aportació més important, amb un total de 82 autors, enfront dels 27 d'altres institucions. Tanmateix, cal remarcar la forta presència de l'IESE, amb un nombre d'autors que supera el d'alguna de les universitats més grans de la xarxa pública.

7. UNA COMPARACIÓ ENTRE CATALUNYA I MADRID

Per calibrar les dades bibliomètriques de l'apartat anterior, és convenient comparar-les amb les assolides en altres comunitats científiques comparables a la catalana. Hom ha triat, per a aquest exercici de *benchmarking*, la de Madrid, tot i que aquesta disposa d'unes institucions públiques no universitàries amb molts recursos, com ara el Banc d'Espanya, la Comissió Nacional del Mercat de Valors (CNMV) o l'Institut d'Estudis Fiscals (IEF), on la recerca econòmica té un pes important dintre de llurs activitats. Amb aquesta finalitat, hom ha procedit a buidar la base de dades de l'SSCI (concretament, de les vuit categories esmentades en la nota 3) i de la categoria «Operations research & management science» de l'SCI (encara que només per a les revistes que també formen part de l'SSCI), identificant tots els articles que tenen, com a mínim, un autor adscrit a una entitat amb seu a Madrid. Els resultats obtinguts es presenten en la taula 37.

TAULA 37
Articles que tenen, com a mínim, un autor adscrit a una entitat amb seu a Madrid

<i>Institució</i>	<i>Articles</i>	<i>Articles JCR</i>	<i>Autors JCR</i>	<i>Autors JCR per institució</i>
UC3M	403	249	566	300
UCM	234	103	275	145
UAM	130	37	85	45
IE Business School	78	43	102	47
Banc d'Espanya	63	33	86	38
URJC	60	22	62	31
Universitat Nacional d'Educació a Distància (UNED)	59	29	61	33
UAH	59	12	29	15
UPM	52	34	87	59
Fundació d'Estudis d'Economia Aplicada (FEDEA)	35	20	47	21
Centre d'Estudis Monetaris i Financers (CEMFI)	33	28	55	29
CSIC (Madrid)	28	20	53	27
Empreses	28	19	68	23
Universitat Pontificia Comillas de Madrid	18	12	39	21
IEF	12	4	8	4
Universitat de San Pablo CEU	12	3	6	3
Universitat Europea de Madrid (UEM)	11	6	14	7
Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (BBVA)	7	4	12	4
CEPR (Madrid)	6	3	7	4
Institut Madrileny d'Estudis Avançats (IMDEA)	5	3	9	3
Altres	46	24	186	34
Total	1.218	619	1.544	893

Font: OR-IEC, a partir de la base de dades SSCI.

Al mateix temps, s'han calculat les xifres catalanes, per tenir en compte només les revistes de l'SCI que alhora també estan incloses dintre de l'SSCI. La taula 38 en conté els resultats.

TAULA 38
Càlcul de les xifres catalanes

<i>Institució</i>	<i>Articles</i>	<i>Articles JCR</i>	<i>Autors JCR</i>	<i>Autors JCR per institució</i>
UPF	343	262	612	304
UAB	303	167	423	206
UB	275	132	307	186
IESE Business School (Barcelona)	101	81	169	92
IAE-CSIC	88	66	144	67
URV	80	43	80	62
UdG	58	31	78	40
UPC	57	19	48	32
ESADE	54	29	70	45
UdL	19	9	23	10
CREDA	17	15	46	15
UIC	13	2	4	2
Centres sanitaris	12	11	118	41
Empreses	12	7	35	10
URL	12	4	11	6
UOC	11	2	4	3
CEPR	10	8	14	8
BGSE	8	7	15	7
AIAQS	4	4	37	5
EADA	3	2	3	2
IMIM - Hospital del Mar	3	3	22	5
La Caixa	3	2	2	2
Altres	16	10	53	18
Total	1.354	846	2.315	1.167

Font: OR-IEC, a partir de la base de dades SSCI.

Nota: Les dades de la UPF inclouen els articles del CREI, el qual presenta la producció científica següent: 53 articles, 40 articles JCR, 40 autors JCR i 10 autors JCR per institució.

De la comparació de les taules 37 i 38, se n'extreuen les conclusions següents:

— El nombre total d'articles publicats per autors adscrits a entitats catalanes i madrilenyes no difereix substancialment: 1.354 contra 1.218, respectivament. En canvi, sí que cal remarcar que els totals de les respectives segones columnes ja mostren una diferència molt més sensible a favor de Catalunya. Al nostre país, el 62,4 % dels articles han estat publicats en revistes pertanyents al primer i segon quartil, percentatge que cau al 50,8 % per a les madrilenyes. És un senyal d'una qualitat més alta de les publicacions catalanes.

— A més, han estat 1.167 les vegades que un autor adscrit a una entitat catalana ha aparegut com a signant d'un article en una revista dels dos primers quartils de l'SSCI, un total que es redueix a 893 pel que fa als adscrits a entitats madrilenyes.

— És interessant comprovar el pes de les diferents categories d'entitats dintre dels totals que figuren en les taules 37 i 38. Tot i que la subdivisió no sempre és clara, hom pot distingir-hi quatre subapartats: universitats públiques, altres centres públics, universitats privades i, finalment, altres centres privats.

TAULA 39

Distribució de les publicacions de la Comunitat de Madrid

	<i>Nombre entitats</i>	<i>Nombre articles</i>	<i>Nombre articles 1r i 2n quartil</i>	<i>Nombre autors</i>	<i>Nombre autors entitats madrilenyes</i>
Universitats públiques*	7	997	486	701	628
Altres centres públics**	6	176	108	258	122
Universitats privades	3	41	21	59	31
Altres centres privats***	5	165	83	375	152

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'OR-IEC.

* Inclou la UNED.

** Inclou el CEMFI i la FEDEA.

*** Inclou l'IE Business School i Altres.

TAULA 40

Distribució de les publicacions de Catalunya

	<i>Nombre entitats</i>	<i>Nombre articles</i>	<i>Nombre articles 1r i 2n quartil</i>	<i>Nombre autors</i>	<i>Nombre autors entitats madrilenyes</i>
Universitats públiques	7	1.135	663	1.563	840
Altres centres públics*	7	143	108	169	123
Universitats privades	4	183	118	257	147
Altres centres privats	4	41	27	104	38

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'OR-IEC.

* Inclou l'IAE.

— La comparació entre ambdues taules posa en relleu algunes peculiaritats. Malgrat que entre els altres centres públics madrilenys, hi figuren entitats tan potents com ara el Banc d'Espanya i l'IEF, no sembla que tinguin millors resultats que els seus homòlegs catalans. D'altra banda, sorprèn el gran avantatge que presenten els centres privats catalans. El fet és que l'IESE i ESADE mostren una productivitat molt superior a la de les universitats privades madrilenyes, tot i que entre aquestes figurei l'Institut d'Empresa (IE Business School).

En conjunt, doncs, hom pot afirmar que en l'àmbit de l'Estat la recerca en economia a Catalunya manté un lloc destacat, sense que s'apreciïn diferències negatives amb una comunitat com la madrilenya, que gaudeix d'una xarxa institucional més densa i una millor dotació pressupostària.